

”Alla barn, alla språk, alla dagar”

RIKTLINJE FÖR HÅLLBAR SPRÅKUTVECKLING
I FÖRSKOLOR INOM LIDKÖPINGS KOMMUN

Innehåll

Inledning	3
Interkulturellt förhållningssätt	4
Flerspråkighet och språkutveckling	6
Samverkan mellan förskola och vårdnadshavare	8
Samverkan mellan förskola och modersmålspedagoger	10
Språkutvecklande arbetssätt	12
Metoder	16
Bilagor	18
Referenser	21

Inledning

I Sverige möts människor från många olika kulturer och idag är vart fjärde förskolebarn flerspråkigt (Puskas och Björk-Willén, 2017). Förskolan är en viktig plats där världen och värden möts. Detta gör det aktuellt att arbeta med flerspråkighet och med ett interkulturellt förhållningssätt. I Lidköpings kommun läggs det stor vikt vid att främja detta. En grupp pedagoger har fått i uppdrag att ta fram följande riktlinje. Riktlinjen har utgångspunkt i Skolverkets material kring flerspråkighet samt är utformad på vetenskaplig grund.

Alla pedagoger som arbetar i förskolan ska uppmuntra barns kunskaper och färdigheter i alla sina språk. Riktlinjen vänder sig till förskollärare, barnskötare, rektorer i förskolan och övrig personal samt andra som är intresserade av förskolans inter-kulturella verksamhetsutveckling.

- Syftet med denna riktlinje är att öka likvärdigheten i barnens utbildning samt öka deras möjligheter till en god språkutveckling.
- Målet med riktlinjen är att öka kunskapen kring interkulturellt förhållningssätt samt att ge strategier till pedagoger för att främja alla barns språkutveckling.

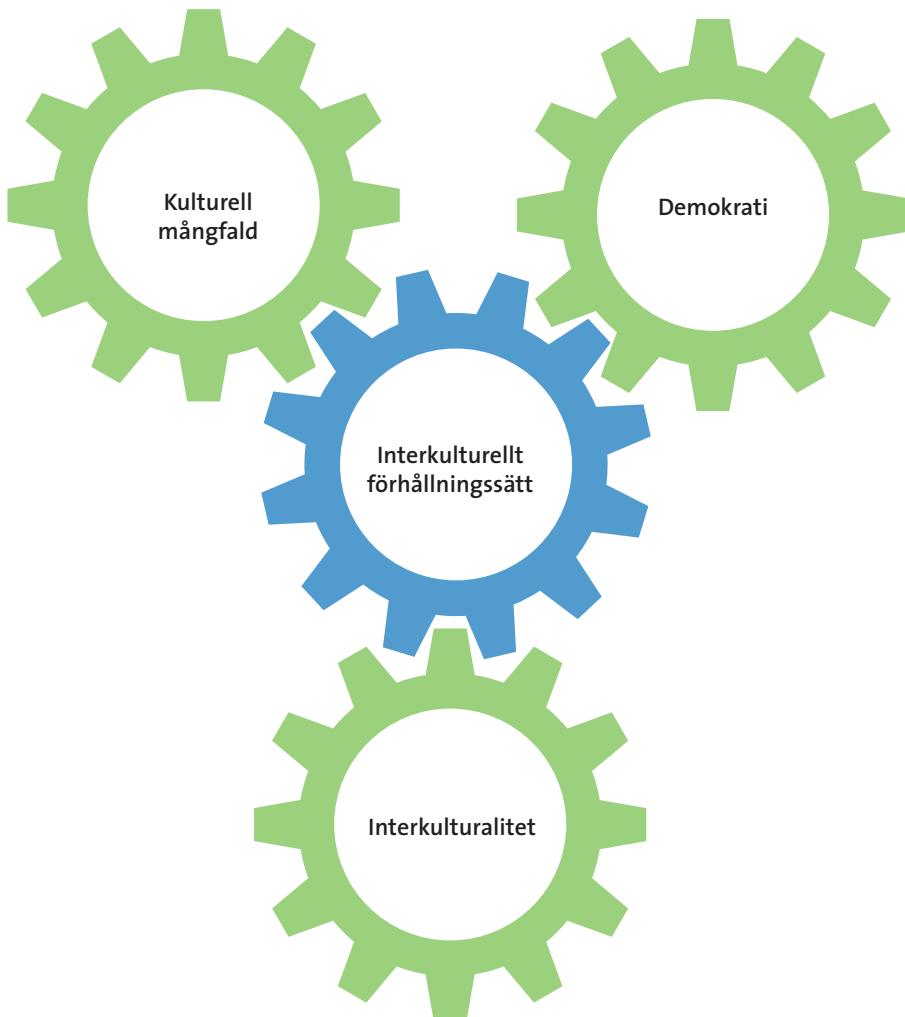

I förskolans läroplan, Lpfö 18 står det att:

Förskolan är en social och kulturell mötesplats som ska främja barnens förståelse för värdet av mångfald. Kännedom om olika levnadsförhållanden och kulturer kan bidra till att utveckla en förmåga att förstå och leva sig in i andra människors villkor och värderingar. Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer, inklusive de nationella minoriteternas språk och kulturer.

Interkulturellt förhållningssätt

Det framtida globaliserade samhället innebär att vi behöver ha ett interkulturellt förhållningssätt och med det ett demokratiskt medborgarskap. Det betyder att vi vågar möta olika synsätt, tänkande och handlande samt att reflektera över vårt eget tänkande i mötet med andra människor (Lorentz, 2018).

Interkulturalitet

Ett interkulturellt förhållningssätt innebär att kulturer möts och att ett utbyte mellan dessa sker. Till skillnad från mångkultur, som är ett statiskt tillstånd, behöver det ske en process och en utveckling vid ett interkulturellt möte. Det kräver en medvetenhet om den egna etniciteten och de kulturella normer man bär med sig och den påverkan dessa kan ha i mötet med andra människor. Att möta människor från andra länder och kulturer innebär ett fortlöpande lärande i varje nytt möte (Håland Anveden, 2020). Ömsesidig respekt, erkännande av varandras olikheter, jämställdhet och jämlikhet är en del av de etiska värden som är centrala när det gäller interkulturalitet

(Lahdenperä, 2018). Ett interkulturellt förhållningssätt bör också avspeglas i den fysiska miljön i förskolan, där leksaker och material ska visa på barngruppens mångfald. Ett exempel är att i en hemvrå erbjuda kokböcker, köksredskap samt förpackningar från olika länder och kulturer (Håland Anveden, 2020).

Målsättningen för förskolans interkulturella undervisning är att:

- olikheter ses som en tillgång
- utgå från barnens kunskaper och erfarenheter
- alla möts av positiva attityder till sitt språk och sin kultur
- allas kunskaper tas till vara
- texter och bilder som speglar olika kulturer och miljöer används
- visa ömsesidig respekt och nyfikenhet
- låta olika åsikter och synsätt berika varandra (Skolverket, 2019)

Kulturell mångfald

En utmaning för förskolan är att utvecklas från en monokulturell arena där en kultur och ett synsätt är det rådande, till en interkulturell arena där mångfald ses som en tillgång. Mångfald ska ses som en resurs och möjlighet till utveckling (Lahdenperä, 2018). I förskolan ska barnen ges förutsättningar att utveckla sin kulturella identitet. De ska få förståelse för människors olika värderingar, levnadsförhållanden och kulturer. Pedagoger behöver diskutera vad kulturell mångfald och kulturarv är samt hur normer och kultur påverkar våra relationer (Anderstaf, 2019).

Demokrati

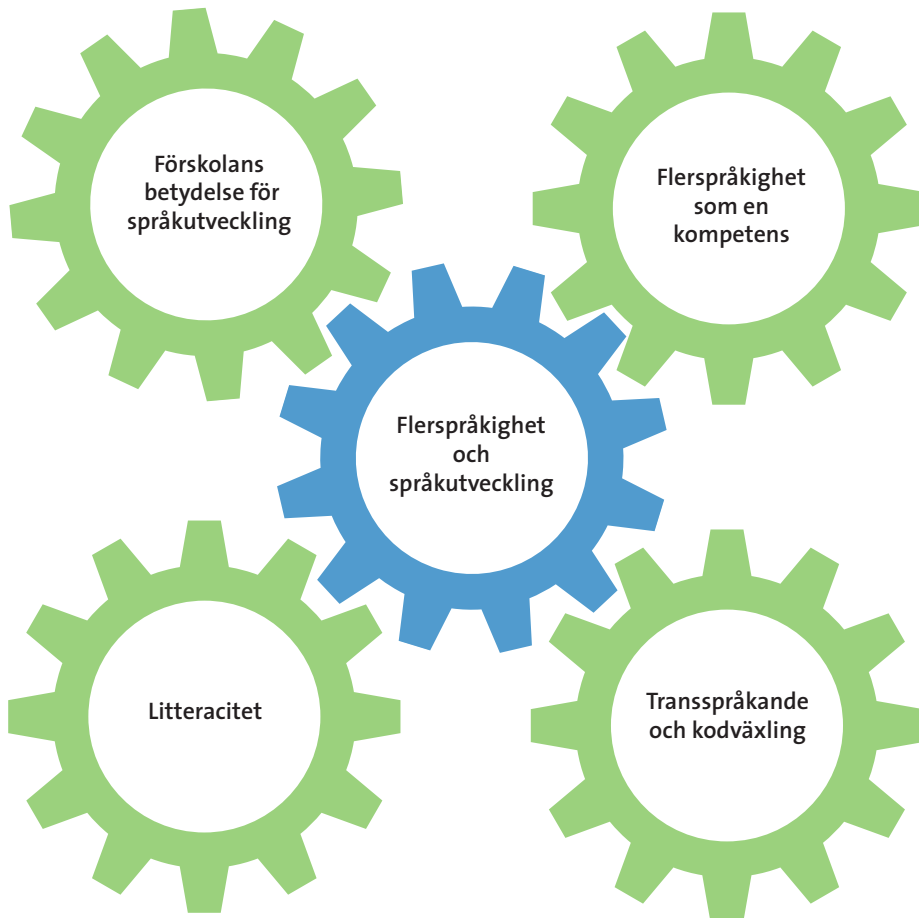
I ett interkulturellt samhälle ingår det demokratiska tänkandet. Alla har rätt att få uttrycka sin mening och att bli lyssnade till. I demokrati ingår också möjligheten att få göra motstånd och kritisera. Demokrati innebär också att få uppleva gemenskap och få tillhörighet i ett sammanhang (Anderstaf, 2019). Förskolan är en interkulturell mötesplats där demokratiska förmågor skapas och ständigt utvecklas. Ett demokratiskt förhållningssätt är viktigt för alla som vistas i förskolan. De demokratiska värdena ligger till grund för förskolans värdegrund (Lorenz, 2018). Enligt artikel 12 i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen) har barn rätt att uttrycka sin mening och höras i frågor som involverar barnet.

I förskolans läroplan, Lpfö 18 står det att:

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla intresse för sin kulturella identitet samt kunskap om och intresse för olika kulturer och förståelse för värdet av att leva i ett samhälle präglad av mångfald samt intresse för det lokala kulturlivet.

Flerspråkighet och språkutveckling

Förskolan ska visa på en positiv syn på flerspråkighet där vi talar om språk som berikar barns förståelse för dess omvärld. Det bör finnas rikligt med material där barns språkliga resurser synliggörs på olika sätt (Lahdenperä, 2018).

Flerspråkighet som kompetens

Att kunna flera språk är en tillgång i det samhälle vi lever i idag. I den globaliserade värld vi lever i behöver människor i allt större grad kommunicera sinsemellan och samhällets behov av individer som kan flera språk ökar. Pedagoger kan stötta barn i sin språkliga utveckling till exempel genom att lära sig nyckelord på olika språk, låta barnen få lyssna på böcker och musik på olika språk samt genom att involvera vårdnadshavare i lärandet i olika projekt (Håland Anveden, 2020). Pedagoger behöver uppmuntra vårdnadshavare att använda målet i samtal med barnet. När barn kommer i kontakt med nya språk är det viktigt att inte tappa kontakten med modersmålet. Om alla språk finns med dagligen förstärks helheten i barns utveckling (Cummins, 2017).

Förskolans betydelse för språkutveckling

Barn lär sig språk genom att delta i meningsfulla sammanhang med vuxna och barn. Förskolan bör vara ett sådant sammanhang. Även kunskap om kulturer erövrar genom samspel, där förskolan spelar en viktig roll. Lärandet av flera språk är starkt kopplat till ett tillitsfullt sammanhang där man vågar använda olika språk. Leken är betydelsefull när barn ska lära sig språk. Förståelse av språk och gemensamma erfarenheter är viktiga i leken. Barn som lär sig språk behöver stöttande vuxna som är närvarande (utan att magin i leken bryts). Pedagogen bör vara uppmärksam och följa barnet så att leken och samvaron blir språkutvecklande, utmanande och komplex. Det är viktigt att pedagogen utmanar barnen så att språket inte enbart befinner sig i "här och nu", utan utvecklas till mer abstrakt och kognitivt (Björk-Willén, 2018).

Transspråkande och kodväxling

Flerspråkiga barns kommunikation kan förklaras med begreppet transspråkande, där flerspråkighet ses som en norm och olika språk smälter samman. Ett annat begrepp är kodväxling, där man växlar mellan olika språk i ett samtal eller inom samma mening. Att behärska olika språkliga system får allt större betydelse i vår globaliserade värld. Kodväxling och transspråkande ses som värdefullt i flerspråkiga barns utveckling, då de genom att få möjlighet att använda alla sina språk utvecklas både språk- och kunskapsmässigt (Björk-Willén, 2018).

Litteracitet

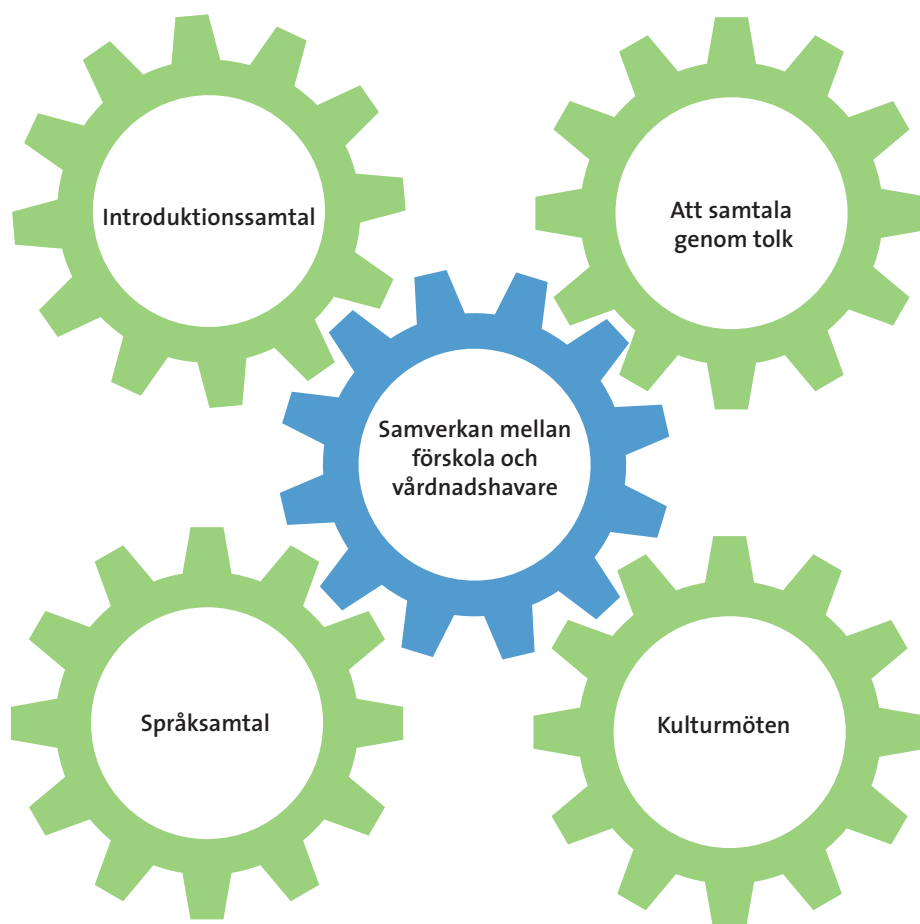
Ordet litteracitet är en översättning av det engelska ordet literacy och används idag i ett bredare spektrum än att bara läsa och skriva (Håland Anveden, 2020). Litteracitet ses som en samlad benämning på aktiviteter som sker i sociala situationer. Dessa situationer innefattar nyttjandet av talspråk, bildspråk, symboler och tecken där samtliga är kopplade till skriftspråket (Axelsson m.fl. 2005). För att främja litteracitet är det av stor vikt att barn får ta del av miljöer och sammanhang där skriftspråket har en viktig roll för uppfattningen av omvärlden. Exempel på detta kan vara: böcker, tidningar, almanackor, bokhyllor, skrivbord, läslampa och så vidare. Barnböcker som läses i förskolan ska vara noga utvalda av pedagogerna. Genom att introducera svenska barnboksfigurer får barnen ta del av det kulturella arv som formar det svenska samhället vi lever i idag. Det ska även finnas böcker som skildrar olika barn med olika hudfärg, kulturer och språk (för att låta barnen bredda sina kunskaper om omvärlden). Ett barn som har sin härkomst i samma miljö som en bok utspelar sig i leder läsningen till igenkänning och till en positiv uppfattning av sin identitet (Håland Anveden, 2020).

I förskolans läroplan, Lpfö 18 står det att:

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla intresse för skriftspråk samt förståelse för symboler och hur de används för att förmedla budskap.

Samverkan mellan förskola och vårdnadshavare

Det viktigaste när det gäller samverkan mellan förskola och hem är dialogen och kommunikationen som möjliggör ömsesidig förståelse för varandras situation, roll och mål för barnuppfostran (Lahdenperä, 2018).

Kulturmöten

För ett hållbart samhälle med kulturell mångfald krävs mellanmännsliga möten. Pedagoger behöver skapa möten med barn och vårdnadshavare, där man lyssnar in varandra för att öka kunskap, tolerans och förståelse. För att nå fram till varandra har även nyfikenhet, öppenhet och respekt en avgörande betydelse. En av de mest betydelsefulla framgångsfaktorerna för barns måluppfyllelse är att vårdnadshavare känner sig delaktiga och kan stötta barnet i sin vardag (Lahdenperä 2018). Förskolans värdegrund och dess normer kan upplevas som obekanta för vårdnadshavare. Det är viktigt att diskutera förskolans värdegrund och synen på utbildning, då vårdnadshavare och förskolan kan ha olika uppfattningar om barn och barnuppfostran (Anderstaf, 2019).

Att samtala genom tolk

Vid behov ska pedagoger beställa en tolk för samtal med vårdnadshavare som inte har svenska som modersmål. Detta sker alltid i samråd med rektor på förskolan. Var noga med att beställa en tolk på det språk samt den dialekt som vårdnadshavarna talar. Informera vårdnadshavarna att tolk kommer medverka på samtalet. Om vårdnadshavarna inte vill ha tolk kan pedagogen hänvisa till att det är för pedagogens skull för att kunna kommunicera på bästa sätt. Anlita en utomstående som tolk (undvik släktingar eller bekanta till familjen). Samtalet ska börja med att tolken presenterar sig och berättar att hen har tystnadsplikt. Pedagoger ska tänka på att vända sig till vårdnadshavarna när de pratar och inte till tolken. Tänk även på att inte prata i för långa meningar samt på att ta pauser för att underlätta för tolken (Håland Anveden, 2020).

Introduktionssamtal

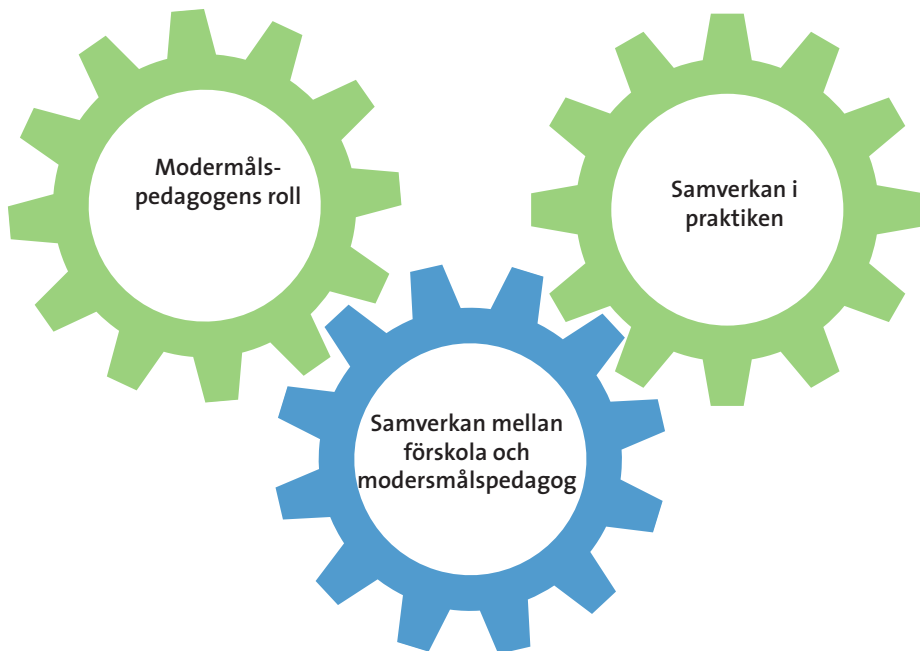
Vid inskolningen ska pedagog och vårdnadshavare (samt tolk vid behov) ha ett samtal med introduktion till förskolan. Här ges möjlighet att prata om bakgrund och syn på utbildning. Pedagoger berättar om hur förskolans utbildning bedrivs, dess värden och läroplanen. Det viktiga i detta möte är dialogen, det vill säga att vårdnadshavare blir lyssnade till samt att de ges möjlighet att ställa frågor till pedagogerna om förskolan. Modersmålspedagog ska om möjligt närvara för att kunna förklara syftet med modersmålsstödet samt hur det fungerar.

Språksamtal

Efter några veckor ska introduktionssamtalet följas upp med ett språksamtal. Detta för att pedagogerna ska kunna ta del av vårdnadshavarnas tankar och önskemål angående barnets språk. Genom språksamtalet kan kunskaper och medvetenhet om barnets språkliga utveckling skapas samt insyn för pedagogerna i hur språksituationen i hemmiljön ser ut. Förskolans pedagoger behöver ha kunskaper om var, när och med vem barnet och familjen använder sina olika språk. Detta för att kunna skapa goda förutsättningar för lärande. Om det finns behov ska tolk användas som stöd under språksamtalet. Kunskapen om barnets språk ska sedan delges i arbetslaget och ligga till grund för den stöttning barnet har rätt till. Återkoppla barnets språkutveckling regelbundet med vårdnadshavare på utvecklingssamtal och vid daglig kontakt under barnets förskoletid. Förskolepedagoger i Lidköpings kommun ska använda sig av blanketten *Språkdomäner i förskolan* (se bilaga 1) samt *Mall för språksamtal mellan pedagog och vårdnadshavare* (se bilaga 2) vid språksamtalet.

Samverkan mellan förskola och modersmålspedagoger

Ett gott samarbete med modersmålspedagogen gynnar barnets språkutveckling. Modersmålsstödet ska inkluderas i verksamheten och planeras i samarbete med arbetslaget (Kultti, 2014).

Modermålspedagogens roll

Modermålsstöd är inte obligatoriskt i förskolan enligt skollagen, utan det är upp till varje kommun att organisera det. Lidköpings kommun erbjuder alla barn med annat modersmål att få möta en modersmålspedagog regelbundet (om det finns modersmålspedagog tillgänglig i det aktuella språket). Modersmålspedagogen är en viktig brobyggare mellan vårdnadshavare och förskola för att öka förståelsen av förskolans utbildning. Modersmålspedagogen kan även ge värdefull information till förskolan om barnets språk och kultur (för bästa bemötande och anpassning av utbildningen).

När barnet får del av undervisningen på både svenska och modersmålet fördjupas förståelsen och möjligheten för utveckling ökar (Björk-Willén, P. 2018).

An illustration showing a group of children and adults in a classroom. In the foreground, a woman with dark hair is looking down at a table where several children are sitting. One child is holding a small object. In the background, other children are playing, and there are colorful decorations like autumn leaves and musical notes. The overall style is soft and artistic with a warm color palette.

I förskolans läroplan, Lpfö 18 står det att:

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla intresse för:

- både det svenska språket och sitt modersmål
- både det svenska språket och det egna nationella minoritetsspråket

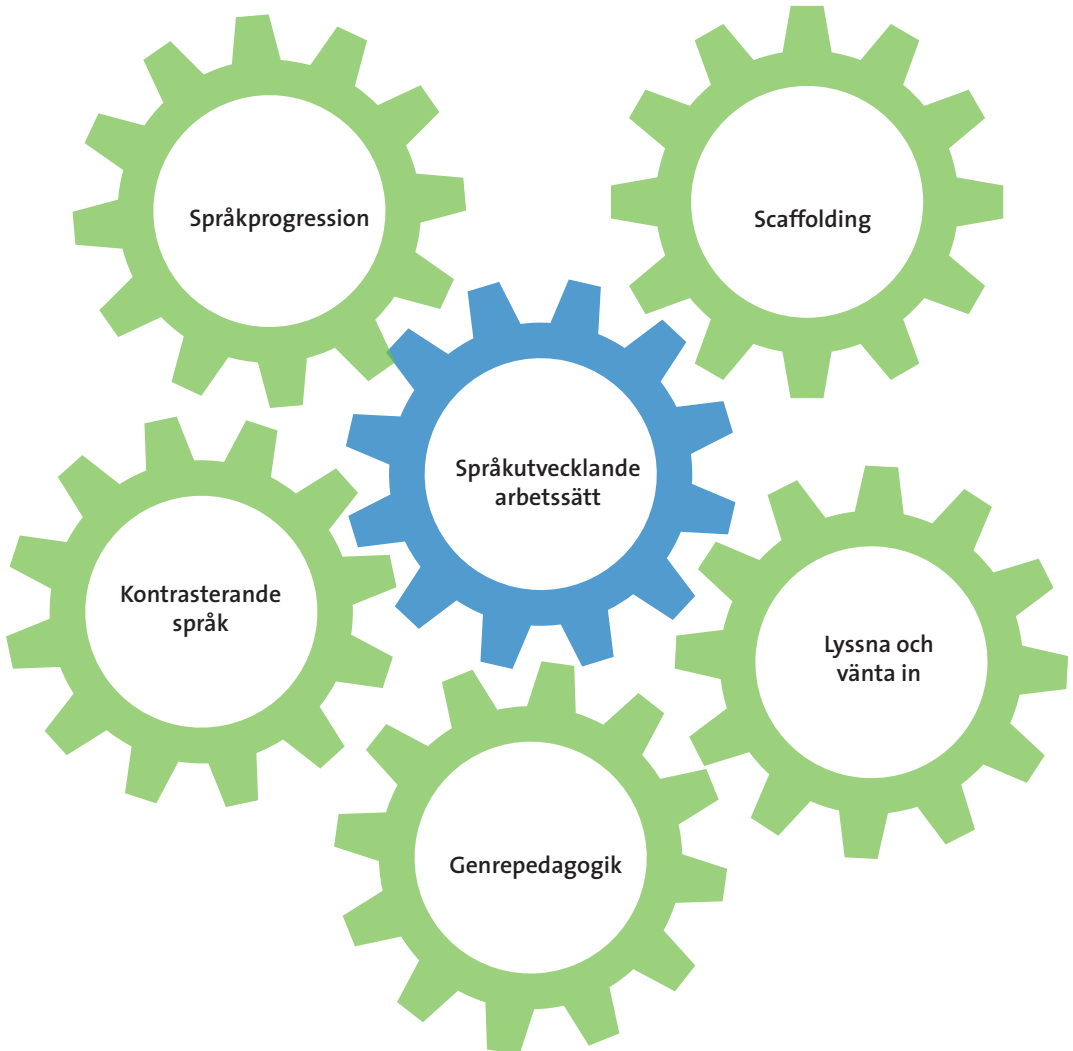
Skolverket, 2018

Samverkan i praktiken

På varje avdelning/hemvist i förskolorna ska en pedagog ha ansvar för att sköta kommunikationen med modersmålspedagogerna för att underlätta samarbetet. Pedagogen med detta ansvar ger tillsammans med sitt arbetslag modersmålspedagogerna förutsättningar för att medverka i förskolans verksamhet. I början av terminen gör arbetslaget en kort sammanfattning om de teman och projekt barnen kommer möta och delger sedan modersmålspedagogerna detta, till exempel via email. Pedagogerna på förskolan kan samla nyckelord från teman och projekt och få hjälp av modersmålspedagoger att översätta orden. Nyckelorden bör vara synliga i lärmiljöerna för att introducera alla barn till nya ord på olika språk. Det är viktigt att se möjligheter för modersmålsundervisning under hela dagen, även till exempel vid måltider och i rutinsituationer. Barnet eller barnen som är kopplade till modersmålspedagogen ska inte tas ur den ordinarie verksamheten. Undervisningen ska ske tillsammans med andra barn och pedagoger. För de barn som inte har möjlighet att träffa en modersmålspedagog är det viktigt att pedagogerna på förskolan främjar språkutvecklingen genom kunskaper om flerspråkighet och genom ett interkulturellt förhållningssätt.

Språkutvecklande arbetsätt

Om vi vill att barnen ska bli intelligenta, fantasirika och språkligt begåvade människor, måste vi från dag ett behandla dem som intelligenta, fantasirika och språkligt begåvade människor (Cummins, 2017).

Scaffolding

Pedagoger ska främja barns språkutveckling genom att medvetet stötta och lyssna. Detta ska pedagoger arbeta med och fokusera på genom hela förskoledagen. En metod för att stötta barns språkutveckling är scaffolding (engelska ordet för byggnadsställning). Det innebär att pedagogen ger barnet stöd som tas bort efter hand när barnet utvecklar sina kunskaper (Gibbons, 2002). Höga förväntningar och rimliga krav på barnet, tillsammans med stöttning, ger goda förutsättningar till lärande. Genom att förtydliga med bilder, föremål och upplevelser ges barnet möjlighet att få förförståelse och se sammanhang (Håland Anveden, 2020).

Lyssna och vänta in

Lyssnandet är en viktig del i språkutveckling. Det är av stor vikt att pedagogerna ger barnen tid att tänka och att uttrycka sig. Vuxna är ofta för snabba med att själva ge svaret. Barn och vuxna behöver öva på detta genom olika aktiviteter, till exempel genom samtal, rollekar, instruktioner och bokläsning. Det bör ske inom vardags- och faktabaserade ämnen (Gibbons, 2018).

Språkprogression

I ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt (SKUA) behöver det ske en progression genom hela förskolans utbildning. En del av att arbeta med språkprogression är att omge barnen med ord. Det innebär att pedagogen benämner saker, fenomen och händelser upprepade gånger i olika sammanhang, som är naturliga och meningsfulla för barnen. Pedagoger ska organisera utbildningen så att den gynnar alla barns språkutveckling (Håland Anveden, 2020). Barn som är flerspråkiga bör inte mötas av mindre kognitivt krävande samtal än barn med svenska som modersmål. Det vill säga att man inte ska förenkla ord och meningar utan utmana genom att använda ett utvidgat språk till alla barn (Cummins, 2017). För att det ska ske en progression av språket behöver innehållet gå från vardagsspråk till att även innehålla skolspråk. Vardagsspråket används i informella situationer. Barn lär sig vardagsspråket genom att uppleva saker tillsammans med andra människor samt genom att tala om sina upplevelser. Ett vardagsspråk kan lekas fram, men för att det ska ske behöver barn stöd och stimulans. Skolspråket innehåller ord som förekommer sällan eller helt saknas i vardagsspråket. Det kan även kallas för kunskapspråk. För att ett skolspråk ska utvecklas behöver barn ha tillgång till vägledning av pedagoger, som agerar som tydliga språkliga förebilder (Axelsson & Magnusson, 2012) (Se bilaga 3).

Kontrasterande språk

En förutsättning för lärande är att barn får uppleva variation, vilket kan skapas genom att använda kontrasterande språk. I samtal synliggörs sådant som barnen kan urskilja och förstå. Barnen får möjlighet att jämföra, reflektera, berätta, förklara och argumentera (Marton & Tsui 2004). Om man till exempel vill utveckla barnens kunskaper om ordet byxa kan pedagogen exempelvis visa strumpbyxor, regnbyxor och joggingbyxor. Kring samtalet om byxor kan pedagogen också se på användningsområden, egenskaper och material. Ett annat exempel är blommor, där det går att jämföra olika blommors kronblad och foderblad. Genom att synliggöra och visa på varianter och kontraster av något kan vi på ett medvetet sätt öka barnens förståelse och deras vilja att uttrycka vad de varit med om. Variation och kontraster kan användas för att tydliggöra i många olika ämnen, exempelvis musik, naturvetenskap och matematik.

Genrepedagogik

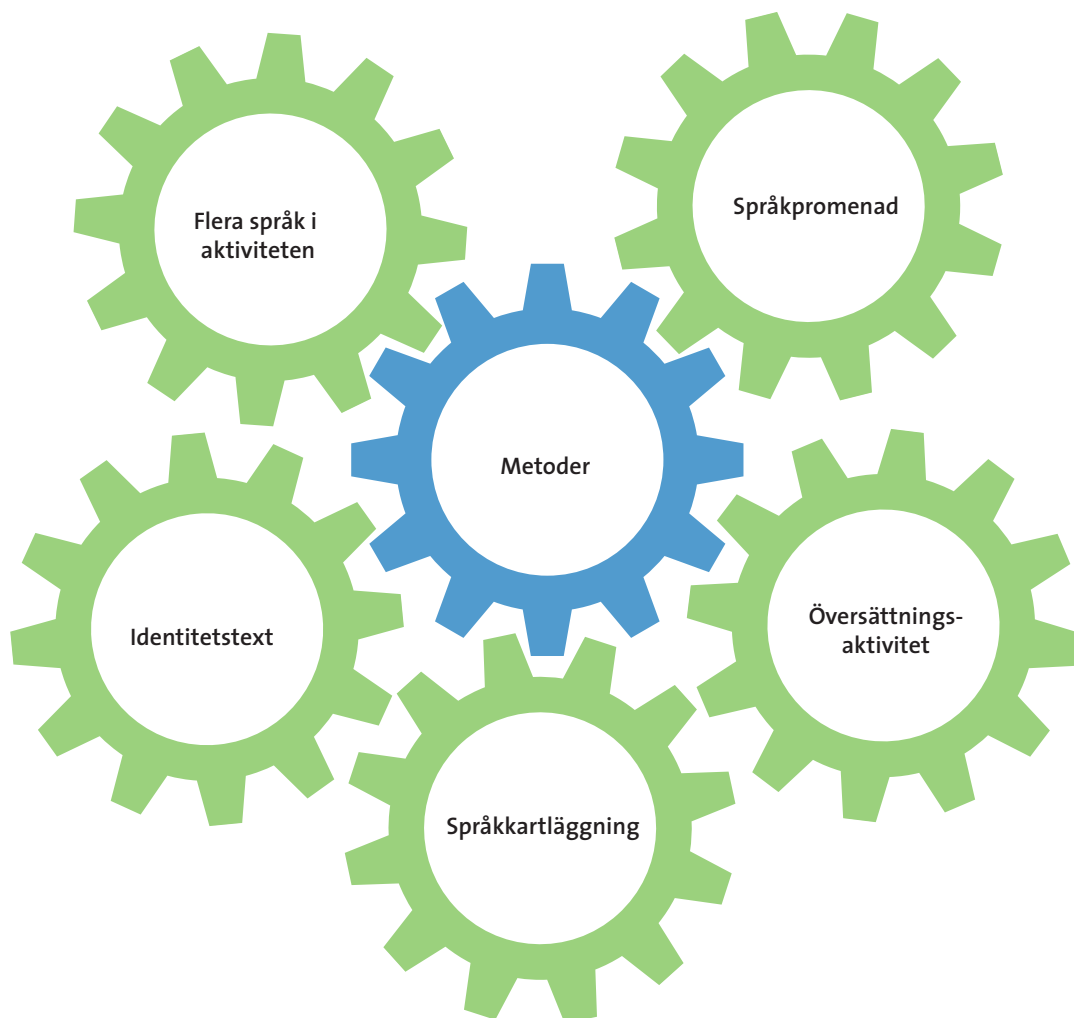
Under livet kommer människan i kontakt med olika texttyper, ofta utan att vara medvetna om deras uppbyggnad och särdrag. Det kan vara skönlitteratur, romaner, serier, faktatexter, dikter, rim och ramsor. Genom att arbeta med "genrepedagogik" får barnen komma i kontakt med olika texttyper. Barn behöver undervisas i vad som är typiskt för olika sorters texter för att kunna tolka och producera texter själva (Axelsson & Magnusson, 2012). För att kunna erbjuda barnen detta, behöver pedagogerna själva ha kunskaper om de vanligaste texttyperna. Några av de mest förekommande texttyperna i förskolan är berättande, beskrivande, instruerande, återgivande och diskuterande texter (Skolverket, 2019). Till exempel när man arbetar med tema och projekt kan pedagogen läsa berättelser/sagor som passar till temat. Man kan även läsa/samtala kring faktaböcker eller skapa en egen faktabok allt eftersom kunskapen utvecklas. Samla fakten i en tankekarta och gör därefter en egen faktabok i till exempel appen Story Creator. Under temats gång kan man ha reflektionsamtal som skrivs ner vilket är en form av återberättande text. Lär och samtala kring skillnaderna i de olika texttyperna.

Språkutvecklande arbetssätt

	Återgivande text	Berättande text	Beskrivande text	Instruerande text	Diskuterande/argumenterade text
Syfte	Att återberätta något	Att förmedla något eller underhålla	Att förmedla information	Att instruera	Att resonera eller argumentera
Struktur	Orientering, berätta vem, var, när. En serie händelser. Personlig kommentar/ slutsats.	Orientering, berätta vem, var, när. En serie händelser, problem, upplösning	Allmänna upplysningar, karaktäristik, exempel utseende, föda, hemvist, kan även ha underrubriker	Målinriktat, stegvisa moment	Personliga ställningstaganden. Argument, bevis. Eventuella motargument och motbevis samt slutsats.
Sammanlänkande ord	Tidsord: <i>först, sedan, där-efter, efteråt, vid dagens slut...</i>	Tidsord: <i>det var en gång, en dag, senare, efteråt, till slut</i>	Förekommer vanligtvis inte	<i>Att, sedan, därefter, till sist</i>	<i>För det första, för det andra, därför, emellertid, å andra sidan</i>
Andra språkliga drag	Dåtid Beskrivande ord	Dåtid Handlingsverb beskrivande ord. Kan innehålla dialoger och sägeverb (till exempel <i>klagande, skratande, kittlande, talande osanning</i>)	Verben att vara och att ha förekommer ofta. Specifikt ordföråd	Verb som ger instruktioner till exempel <i>blanda, laga, hacka, grädda, klippa, färga, hoppa fram tre steg.</i>	Språk för att övertyga: <i>det är dumt att..., jag påstår i alla fall att..., det är helt enkelt fel.</i>

Metoder

”Låt flera språk höras på många olika sätt” (Kultti, 2014).

Metoderna i detta kapitel kommer från Skolverkets modul *Flera språk i barngruppen* (Skolverket, 2019). Läs vidare där för fördjupad kunskap.

Språkkartläggning

För att arbeta systematiskt med flerspråkighet i förskolan behöver pedagogerna först göra en kartläggning av de språk och kulturer som finns representerade på hemvisten/avdelningen samt hur de uppmärksammas. Pedagogerna behöver ha en medvetenhet om den egna praktiken, hur de resurser som finns på förskolan används samt vad som behöver utvecklas. En ny kartläggning ska göras i början av varje termin av pedagogerna på hemvisten/avdelningen (Se bilaga 4).

Flera språk i aktiviteten

Med utgångspunkt i barnens intressen samt aktuella projekt planeras undervisningen så att barnens modersmål används. Genom att använda till exempel böcker, filmer, musik eller spel kan alla barns språk involveras i undervisningen. Ta hjälp av de resurser som finns på förskolan, som modersmålspedagog, flerspråkig personal, vårdnadshavare, bibliotek och digitala verktyg.

Språkpromenad

Aktiviteten innebär att en pedagog går på promenad i förskolans närmiljö tillsammans med ett eller flera barn och pratar om vad de ser på vägen. Undervisningen ska vara planerad, men pedagogen bör väva in det spontana som händer och det barnen ser, för att kunna hjälpa barnen att sätta ord på det de vill uttrycka och är intresserade av. Involvera gärna modersmålspedagoger i språkpromenaden. Under promenaden bör barnen få möjlighet att titta, peka och känna. När språket blir konkret för barnen befasts orden och goda lärmöjligheter skapas. Pedagoger kan dokumentera språkpromenaden med exempelvis foto eller film och sedan använda materialet för reflektion tillsammans med barnen vid en samling eller matsituation. Barnen kan därefter rita och återberätta sina upplevelser. Använd faktaböcker och sök på internet tillsammans med barnen, för att ta reda på mer fakta om det barnen är intresserade av.

Identitetstext

Ett sätt att arbeta med språk är genom så kallade identitetstexter. Det innebär att pedagogen tillsammans med barnen skapar en berättelse kring barnens upplevelser där pedagogen utgår från barnens liv i och utanför förskolan. Genom identitetstexter kan pedagogen ta tillvara barnens egna tankar, erfarenheter och språk i lärandet. Identitetstexter kan vara skrivna, talade eller gestaltande, de kan vara utformade som en ritsaga, i digital form (till exempel i en app) eller genom drama. Att låta barnen uttrycka sig och producera text på både svenska och sitt modersmål kan stärka barnens kulturella identiteter och leda till delaktighet i förskola och i samhället. Genom arbetet med identitetstexter ges barnen inflytande och de utforskar sin omvärld i samspel med stöttande vuxna och andra barn. En identitetstext kan göras enskilt eller i grupp.

Översättningsaktivitet

Denna aktivitet innebär att pedagogen skapar lärandemöjligheter genom att belysa betydelsen av en text. Pedagoger väljer en sång eller bok som fungerar bra utifrån barngruppens intressen och aktuella projekt eller teman. Pedagoger väljer ut några begrepp i boken eller sången som behöver förklaras för barngruppen. Det kan vara på svenska eller på barnens modersmål. Barnen kan vara med och välja ord och vilket språk ni ska översätta till. Diskutera orden och begreppen tillsammans med barnen.

Bilagor

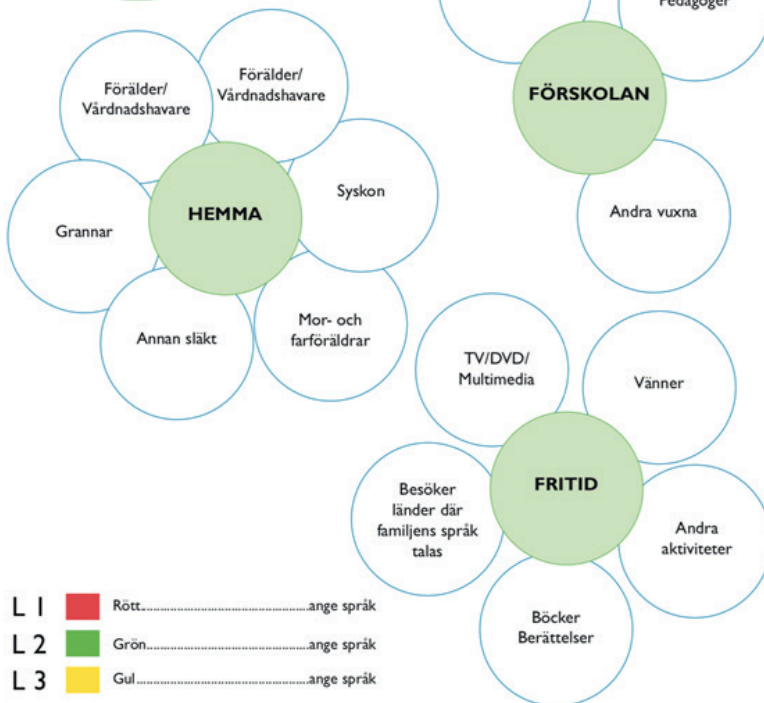
Bilaga 1

Genom att fylla i de olika språken med olika färger i hemmet, förskolan och fritiden synliggörs vilket språk som används vid olika tillfällen i barnets liv (Håland Anveden, 2020).

SPRÅKDOMÄNER FÖRSKOLA

Datum _____
 Ansvarig _____

Födelseland	Ankomstårlder
Pratar helst	
Började prata modersmålet	
Började prata svenska	
Modersmål som talas i hemmet	

- L 1 ■ Rött.....ange språk
- L 2 ■ Grön.....ange språk
- L 3 ■ Gul.....ange språk

Bilaga 2 (Håland Anveden, 2020)

Mall för språksamtal mellan pedagog och vårdnadshavare

- Vad är viktigt för er vad gäller ert barns språkutveckling?
- Vad för mål har ni som föräldrar med ert barns språkutveckling?
- Vilka språk talas hemma?
- Har ni hört att forskningen kommit fram till att det är viktigt för barnens skolframgång att modersmål utvecklas? Vill ni ha förslag på hur ni i hemmet kan stötta barnets första språkutveckling?
- Vilka möjligheter har ni som föräldrar att stötta förskolans arbete med barnets modersmål? Till exempel: Läs samma sagor hemma på modersmålet som vi läser på förskolan? Skriva viktiga ord "nyckelord" och begrepp på modersmålet? Lyssna på musik med text på modersmålet?
- Har ni råd till oss i förskolan om hur vi bäst kan stötta barnets modersmålsutveckling?

Bilaga 3

Förskolans språkutvecklande progression

Vardagspråk	→	skolspråk (kunskapsspråk)
Lokalt språk (här och nu-språk)	→	expansivt språk (bortom här och nu)
Enkla meningar	→	mer komplexa meningar
Upplevelse av olika genrer	→	ökad förståelse för olika genrer
Enkla böcker, sagor, sånger	→	mer avancerade böcker, sagor, sånger
Talspråk	→	skriftspråk
Enkel skrift	→	utökad skrift

Bilaga 4

Mall språkkartläggning förskola (Skolverket, 2019)

- Vilka resurser är tillgängliga på er avdelning/hemvist? Till exempel flerspråkig personal, böcker på flera språk och appar. Hur använder ni de tillgängliga resurserna?
- Hur många och vilka språk finns bland barnen? Räkna även in de barn som talar andra språk hemma än svenska, men inte har modersmålsstöd på förskolan.
- Vilka barn har modersmålspedagog? Hur många modersmålspedagoger har ni?
- Hur arbetar modersmålspedagogerna med barns språk? Till exempel i stor grupp eller liten grupp.
- Vad är innehållet när modersmålspedagogerna är i verksamheten? Till exempel saga, spel, tema, appar, annan aktivitet eller följer med i verksamhetens aktiviteter.

Referenser

- Anderstaf, S. (2019). Med plats för mångfald. *Förskoletidningen*. #2.
- Axelsson, M & Magnusson, U. (2012). Forskning om flerspråkighet och kunskapsutveckling under skolåren. *Flerspråkighet: En forskningsöversikt*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Axelsson, M., Rosander, K. & Sellgren, M. (2005). *Stärkta trådar - flerspråkiga barn och elever utvecklar språk, litteracitet och kunskap*. Stockholm: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby.
- Björk-Willén, P. (2018). *Svenska som andraspråk i förskolan*. Stockholm: Natur & kultur.
- Cummins, J. (2017). Flerspråkiga elever. *Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Gibbons, P. (2018). *Stärk språket, stärk lärandet. Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Gibbons, P. (2002). *Scaffolding language, scaffolding learning: Teaching second language learners in the mainstream classroom*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Håland Anveden, P. (2020). *Den inkluderande förskolan – en handbok*. Stockholm: Hallgren och Fallgren Studieförlag AB.
- Kultti, A. (2014). *Flerspråkiga barns villkor i förskolan - lärande av och på ett andra språk*. Stockholm: Liber.
- Lahdenperä, P. (2018). *Den interkulturella förskolan - Mål och arbetssätt*. Stockholm: Liber.
- Lorentz, H. (2018). *Interkulturell pedagogisk kompetens - Integration i dagens skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Marton, F & Tsui, A.B. (2004). *Classroom Discourse and the Space of Learning*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Puskas, T & Björk-Willén, P. (2017). *Flerspråkighet och andraspråkutveckling*. Skolverket.
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan, Lpfö 98*. Stockholm: Skolverket.
- UNICEF Sverige. (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

Webbplatser

- Skolverket. 2019. *Flera språk i barngruppen*.
<https://larportalen.skolverket.se/#/modul/5-las-skriv/Förskola/035-flera-sprak-i-barngruppen>

Denna riktlinje har utformats av:

Ann-Louise Andersson, förskollärare, Ekestubbens förskola

Elisabeth Wallgren, förskollärare, Wennerbergs förskola

Emily Thompson, förskollärare, Fredriksdals förskola

Lena Necas, förskollärare, Skogsbäckens förskola

Monica Nilsson, barnskötare, Ekestubbens förskola

Therese Larsson Hallin, förskollärare, Stenportens förskola

Åsa Johansson, förskollärare, Lidåkers förskola

I samarbete med:

Susanna Anderstaf
Universitetadjunkt i pedagogik
Ph.D student

Titeln:
Inspirerad av Mahroo Khoustravi

Lidköpings kommun
531 88 Lidköping
0510-77 00 00
www.lidkoping.se